

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (nionde avdelningen)

den 4 juni 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Självständiga handelsagenter – Direktiv 86/653/EEG – Artikel 1.2 – Begreppet ’handelsagent’ – Förhandling om försäljning eller köp av varor för huvudmannens räkning – Agent utan möjlighet att ändra försäljningsvillkoren och priserna för de varor som agenten saluför för huvudmannens räkning”

I mål C-828/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Tribunal de commerce de Paris (Handelsdomstolen i Paris, Frankrike) genom beslut av den 19 december 2018, som inkom till domstolen den 24 december 2018, i målet

Trendsetteuse SARL

mot

DCA SARL,

meddelar

DOMSTOLEN (nionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden S. Rodin samt domarna K. Jürimäe (referent) och N. Piçarra,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Trendsetteuse SARL, genom G. Grignon Dumoulin, avocat,
- Frankrikes regering, genom A.-L. Desjonquères och R. Coesme, båda i egenskap av ombud,
- Tysklands regering, genom J. Möller, M. Hellmann och U. Bartl, samtliga i egenskap av ombud,
- Österrikes regering, genom J. Schmoll och G. Hesse, båda i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom J. Hottiaux och L. Armati, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: franska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 1.2 i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter (EGT L 382, 1986, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 150).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Trendsetteuse SARL och DCA SARL. Målet rör en begäran om ersättning till följd av uppsägningen av ett avtal som de båda bolagen ingått med varandra.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 Andra och tredje skälet i direktiv 86/653 har följande lydelse:

”Skillnaderna inom [Europeiska unionen] mellan de nationella lagarna om handelsrepresentation påverkar i hög grad konkurrensvillkoren för och utövandet av denna näringsverksamhet samt försämrar både det befintliga skyddet för handelsagenter gentemot deras huvudmän och skyddet för affärsuppgörelser. Dessutom är dessa skillnader av sådant slag att de försvårar möjligheterna att ingå och genomföra avtal om handelsrepresentation mellan huvudman och handelsagent i olika medlemsstater.

Varuhandeln mellan medlemsstaterna bör ske på villkor liknande dem som gäller inom ett enskilt medlemsland, vilket nödvändiggör ett inbördes närmande mellan medlemsstaternas rättssystem i den utsträckning som krävs för en väl fungerande gemensam marknad. I detta hänseende undanröjs inte de ovannämnda skillnaderna genom föreskrifterna om lagvalsklausuler, även om de skulle göras likformiga, och därför är den föreslagna harmoniseringen nödvändig, trots att dessa föreskrifter finns.”

- 4 I artikel 1 i detta direktiv föreskrivs följande:

”1. De harmoniseringsåtgärder som fastställs i detta direktiv skall tillämpas på medlemsstaternas lagar och andra författningar om förhållandet mellan handelsagenter och deras huvudmän.

2. Med handelsagent avses i detta direktiv en självständig agent med varaktig behörighet att förhandla om försäljning eller köp av varor för en annan persons räkning, här nedan kallad huvudman, eller att förhandla om och slutföra sådana affärsuppgörelser i huvudmannens namn och för dennes räkning.

3. Följande personer är inte handelsagenter i detta direktivs bemärkelse:

- En person som i sin egenskap av funktionär är behörig att ingå bindande åtaganden för ett bolag eller en sammanslutning.
- En kompanjon som enligt lag är behörig att ingå för sina kompanjoner bindande åtaganden.
- En mottagare, mottagare och förvaltare, likvidator eller konkursförvaltare.”

5 Artikel 3 i direktivet har följande lydelse:

”1. Handelsagenten skall i sin verksamhet tillvarata huvudmannens intressen och handla plikttroget och redligt.

2. Handelsagenten skall i synnerhet

- a) på lämpligt sätt sträva efter att förhandla om och, där så är lämpligt, träffa de affärsuppgörelser som han har till uppgift att sköta,
- b) till huvudmannen vidarebefordra alla de nödvändiga upplysningar som han har tillgång till,
- c) följa rimliga instruktioner från huvudmannen.”

6 I artikel 4.3 i samma direktiv föreskrivs följande:

”Huvudmannen skall dessutom inom skälig tid meddela handelsagenten, om han godkänner eller avisar en affärsuppgörelse som denne förmedlat eller att en sådan uppgörelse inte genomförts.”

7 Artikel 17.2 i direktiv 86/653 handlar om den gottgörelse som ska utgå till handelsagenten efter det att agenturavtalet upphört att gälla. I artikel 17.2 a anges följande:

”Handelsagenten skall ha rätt till gottgörelse, om och i den mån som

- han har skaffat huvudmannen nya kunder eller i betydande omfattning har ökat affärsvolymen med befintliga kunder och affärerna med dessa kunder fortsätter att ge huvudmannen ansevärda fördelar,

och

- betalningen av denna gottgörelse är rimlig med hänsyn till samtliga omständigheter och då särskilt handelsagentens förlust av provision på affärer med dessa kunder. Medlemsstaterna kan föreskriva, att dessa omständigheter även skall innefatta tillämpningen av en konkurrensklausul i den bemärkelse som avses i artikel 20.”

Fransk rätt

8 Direktiv 86/653 införlivades med fransk rätt genom loi n° 91–593, du 25 juni 1991, relative aux rapports entre les agents commerciaux et leurs mandants (lag nr 91–593 av den 25 juni 1991 om förhållandet mellan handelsagenter och deras huvudmän (JORF av den 27 juni 1991, s. 8271). Artikel 1 i denna lag, som har kodifierats i artikel L. 134–1 i Code de commerce (handelslagen) har följande lydelse:

”Handelsagenten är en mellanman som bedriver självständig verksamhet ... och har varaktig behörighet att förhandla om, och eventuellt, ingå försäljningsavtal ... i tillverkarnas och handelsmännens namn och för deras räkning ...”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 9 DCA är ett bolag vars verksamhetsföremål bland annat består i tillverkning och distribuering av produkter som saluförs under varumärket IZI-MI, samt drift av butiker för detaljhandel med kläder och smycken. I juli månad 2003 ingick bolaget ett muntligt avtal med Trendsetteuse, enligt vilket Trendsetteuse skulle marknadsföra DCA:s produkter i sin utställningslokal i utbyte mot provision på försäljningspriset.
- 10 I detta avtal angavs särskilt att Trendsetteuse hade till uppgift att i DCA:s namn och för DCA:s räkning ingå avtal om försäljning av produkter av märket IZI-MI inom den zon som benämndes ”Grand Nord”, som motsvarade hela den norra delen av Frankrike, och inom den zon som benämndes ”Grand Sud”, som motsvarade den södra delen av Frankrike med undantag för Korsika. Trendsetteuse såg till att DCA fick kontakt med kunderna, tog emot beställningar av produkter och följde upp försändelser och leveranser.
- 11 Den 29 mars 2016 underrättade DCA Trendsetteuse om att man sade upp deras avtalsförhållande med avseende på zonen ”Grand Sud”, eftersom DCA ansåg att försäljningen av de produkter som saluförts under varumärket IZI-MI inom denna zon var otillräcklig. DCA preciserade även att om Trendsetteuse inte godtog inskränkningen av uppdraget skulle DCA helt avsluta samarbetet med det bolaget.
- 12 Trendsetteuse underrättade, genom skrivelse av den 12 april 2016, DCA om att bolaget bestred beslutet, som det ansåg vara oberättigat och som innebar att bolaget förlorade hälften av sin omsättning. Under våren 2016 beslutade emellertid DCA att uppdra åt ett annat bolag att täcka denna zon.
- 13 Trendsetteuse begärde att DCA skulle betala ersättning för uppsägning av handelsagenturavtal. DCA avlog denna begäran med hänvisning till att Trendsetteuse inte var att betrakta som handelsagent i den mening som avses i artikel L. 134–1 i handelslagen.
- 14 Trendsetteuse väckte då talan vid Tribunal de commerce de Paris (Handelsdomstolen i Paris, Frankrike) och gjorde gällande att det avtal som det ingått med DCA utgjorde ett handelsagenturavtal.
- 15 Till sitt försvar uppgav DCA att detta avtal inte var ett handelsagenturavtal, eftersom Trendsetteuse enligt nämnda avtal inte hade behörighet att ändra försäljningsvillkoren för de artiklar som bolaget sålde för DCA:s räkning; i synnerhet saknade det behörighet att ändra de priser på dessa artiklar som fastställts av DCA.
- 16 Den hänskjutande domstolen är osäker på hur det avtal som är i fråga i det nationella målet ska betecknas. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende angett att enligt artikel L. 134–1 i handelslagen är en handelsagent en mellanman med varaktig behörighet att förhandla om, och eventuellt ingå, försäljningsavtal.
- 17 Den hänskjutande domstolen har påpekat att denna bestämmelse hämtar sin ordalydelse från artikel 1.2 i direktiv 86/653, och vill få klarhet i hur uttrycket ”förhandla” i denna artikel ska tolkas. Samtidigt som Cour de cassation (Högsta domstolen, Frankrike) har tolkat detta begrepp så att en person inte kan anses vara handelsagent när vederbörande inte har behörighet att ändra försäljningsvillkoren och fastställa priset på de varor som saluförs för huvudmannens räkning, har nämligen andra franska domstolar och domstolar i andra medlemsstater, på grundval av den allmänna betydelsen av ordet ”förhandling”, gjort en motsatt tolkning.

- 18 I detta sammanhang vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida ett bolag som Trendsetteuse, som saknar behörighet att ändra försäljningsvillkoren för de varor som det säljer för ett annat bolags räkning, bland annat att ändra priserna på dessa artiklar, kan anses ha behörighet att "förhandla" om avtal i den mening som avses i artikel 1.2 i direktiv 86/653.
- 19 Mot denna bakgrund beslutade Tribunal de commerce de Paris (Handelsdomstolen i Paris) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

"Ska artikel 1.2 i direktiv [86/653] tolkas så ... att en självständig agent, som agerar som mellanman i uppdragsgivarens namn och för dennes räkning men som inte har behörighet att ändra priserna och villkoren i huvudmannens försäljningsavtal, inte har behörighet att förhandla om nämnda avtal i den mening som avses i denna bestämmelse och följaktligen inte kan kvalificeras som handelsagent och åtnjuta ställning som sådan enligt direktivet?"

Prövning av tolkningsfrågan

- 20 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 1.2 i direktiv 86/653 ska tolkas så, att en fysisk eller juridisk person nödvändigtvis måste ha möjlighet att ändra priset på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning för att kvalificeras som "handelsagent" i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 21 Enligt artikel 1.2 i direktivet avses med handelsagent i detta direktiv den som såsom självständig agent har varaktig behörighet antingen att förhandla om försäljning eller köp av varor för en annan persons räkning, här nedan kallad huvudman, eller att förhandla om och slutföra sådana affärsuppgörelser i huvudmannens namn och för dennes räkning.
- 22 I denna bestämmelse anges således tre nödvändiga och tillräckliga villkor för att en fysisk eller juridisk person ska kunna kvalificeras som handelsagent. Personen måste för det första vara en självständig agent. För det andra måste personen ha ett varaktigt avtalsförhållande med huvudmannen. För det tredje måste personen driva verksamhet som antingen består i att förhandla om försäljning eller köp av varor för huvudmannens räkning, eller att förhandla om och slutföra sådana affärsuppgörelser i huvudmannens namn och för dennes räkning (dom av den 21 november 2018, Zako, C-452/17, EU:C:2018:935, punkt 23).
- 23 I det aktuella fallet behövs en definition av ordet "förhandla", som ingår i det tredje av dessa villkor, för att man ska kunna fastställa huruvida en person, för att kunna anses vara handelsagent, måste ha behörighet att ändra priserna på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning.
- 24 Även om ordet "förhandling" inte definieras i direktiv 86/653, visar den omständigheten att den förhandlingsåtgärd som avses i artikel 1.2 i direktivet ska ha bäring på "försäljning eller köp av varor för huvudmannens räkning" att unionslagstiftaren har velat att syftet med denna åtgärd ska vara att ingå avtal om försäljning eller köp för huvudmannens räkning.
- 25 Vidare ska det noteras att eftersom artikel 1.2 i direktiv 86/653 inte innehåller någon hänvisning till nationell rätt när det gäller innebörden av begreppet "förhandla" ska detta begrepp vid tillämpningen av direktivet anses utgöra ett självständigt unionsrättsligt begrepp som ska tolkas enhetligt i hela unionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2019, Engie Cartagena, C-523/18, EU:C:2019:1129, punkt 34 och där angiven rättspraxis).

- 26 Det framgår i detta sammanhang av fast rättspraxis att fastställandet av betydelsen av och räckvidden för sådana uttryck som inte definierats i unionsrätten ska ske i enlighet med deras normala betydelse i vanligt språkbruk, med beaktande av det sammanhang i vilket de används och de mål som eftersträvas med de föreskrifter som uttrycken ingår i (se, bland annat, dom av den 29 juli 2019, Spiegel Online, C-516/17, EU:C:2019:625, punkt 77).
- 27 I de flesta språkversioner av artikel 1.2 i direktiv 86/653 används uttryck som kan översättas som "förhandla". Samtidigt innehåller andra språkversioner, bland annat den tyska och den polska versionen, uttryck som har en vidare betydelse och som kan översättas som "tjäna som mellanhand".
- 28 Oavsett denna skillnad konstaterar domstolen emellertid att de uttryck som används i de olika språkversionerna av artikel 1.2 i direktiv 86/653 inte nödvändigtvis innebär att handelsagenten måste ha möjlighet att själv fastställa priset på de varor som vederbörande säljer för huvudmannens räkning.
- 29 Därefter ska ordet "förhandla" i artikel 1.2 i direktiv 86/653 tolkas med beaktande av det sammanhang som bestämmelsen ingår i och de mål som eftersträvas med direktivet.
- 30 Vad gäller för det första det sammanhang i vilket bestämmelsen ingår, framgår det av artikel 3.1 och 3.2 i direktiv 86/653 att handelsagenten, inom ramen för sitt avtal, ska tillvarata huvudmannens intressen, bland annat genom att på lämpligt sätt sträva efter att förhandla om och, där så är lämpligt, träffa de affärssuppgörelser som vederbörande har till uppgift att sköta. Föremålet för handelsagentens verksamhet beror således på villkoren i det avtal som ingåtts med huvudmannen, och särskilt på parternas överenskommelse avseende de varor som huvudmannen avser att sälja eller köpa genom handelsagenten (dom av den 7 april 2016, Marchon Germany, C-315/14, EU:C:2016:211, punkterna 31 och 32).
- 31 Ett sådant avtal kan innehålla uppgifter om varornas försäljningspris, utan möjlighet för handelsagenten att ändra dem inom ramen för förhandlingen. En sådan avtalsmässig fastställelse av varornas försäljningspriser kan nämligen vara motiverad av marknadsföringsskäl, som kräver att hänsyn tas till sådana faktorer som ett företags marknadsposition, konkurrenternas priser och företagets stabilitet.
- 32 Vidare konstaterar domstolen att den omständigheten att en handelsagent inte har rätt att ändra priset på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning inte hindrar handelsagenten från att utföra sina huvudsakliga uppgifter, såsom dessa beskrivs i direktiv 86/653.
- 33 Det framgår nämligen av artikel 4.3 jämförd med artikel 17.2 a i direktiv 86/653 att en handelsagents huvudsakliga uppgifter består i att skaffa nya kunder åt huvudmannen och att öka affärsvolymen med de befintliga kunderna.
- 34 Såsom den österrikiska regeringen har påpekat i sitt skriftliga yttrande kan handelsagenten fullgöra dessa uppgifter genom tillhandahållande av information och råd samt genom diskussioner, vilka kan gynna försäljningen av varor för huvudmannens räkning, även om handelsagenten saknar möjlighet att ändra varornas pris.
- 35 För det andra konstaterar domstolen att det skulle strida mot de mål som eftersträvas med direktivet att tolka artikel 1.2 i direktiv 86/653 så att en person som inte har möjlighet att ändra priset på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning inte kan kvalificeras som "handelsagent".
- 36 Såsom framgår av andra och tredje skälen i direktivet syftar detta nämligen till att skydda handelsagenter gentemot deras huvudmän, att främja skyddet för affärssuppgörelser och att underlätta varuhandel mellan medlemsstaterna genom ett inbördes närmande mellan medlemsstaternas rättssystem vad gäller handelsrepresentation (dom av den 21 november 2018, Zako, C-452/17, EU:C:2018:935, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

- 37 Om artikel 1.2 i direktiv 86/653 gavs en sådan restriktiv tolkning som innebar att en person, för att åtnjuta skydd enligt detta direktiv, nödvändigtvis måste ha möjlighet att ändra priset på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning, skulle detta skydd inskränkas eftersom att samtliga personer som saknar en sådan möjlighet skulle bli utan skydd.
- 38 En sådan tolkning skulle, såsom såväl den österrikiska och den tyska regeringen som kommissionen har påpekat i sina skriftliga yttranden, göra det möjligt för huvudmannen att kringgå de tvingande bestämmelserna i direktiv 86/653, särskilt bestämmelsen om ersättning till handelsagenten vid avtalets upphörande, genom att i avtalet förbehålla huvudmannen all rätt att förhandla om priset på varorna, vilket skulle äventyra förverkligandet av det mål som eftersträvas med direktivet.
- 39 Mot bakgrund av det ovan anförda ska frågan besvaras enligt följande. Artikel 1.2 i direktiv 86/653 ska tolkas så, att en fysisk eller juridisk person inte nödvändigtvis måste ha möjlighet att ändra priset på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning för att kvalificeras som handelsagent i den mening som avses i denna bestämmelse.

Rättegångskostnader

- 40 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (nionde avdelningen) följande:

Artikel 1.2 i rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter ska tolkas så, att en fysisk eller juridisk person inte nödvändigtvis måste ha möjlighet att ändra priset på de varor som vederbörande saluför för huvudmannens räkning för att kvalificeras som handelsagent i den mening som avses i denna bestämmelse.

Underskrifter